

KYRIE ELEISON

18

Uit *Petite Messe Solennelle*
Rossini, Gioachino Rossini (1792 – 1868)

Coro del Teatro Comunale di Bologna
Orchestra del Teatro Comunale di Bologna
Riccardo Chailly

Kyrie, eleison!
Christe, eleison!
Kyrie, eleison!

Heer, ontferm u!
Christus, ontferm u!
Heer, ontferm u!

'Walgelijke kitsch', 'Hoe heeft hij het kunnen schrijven', 'Kromme tenen krijg ik ervan'. Dat lees je ook nu nog, bijna 140 jaar na de première. Een onschuldig ogend werk als Rossini's *Petite Messe Solennelle* is kennelijk nog steeds in staat de gemoederen te verhitten. Helemaal onbegrijpelijk is dat overigens niet. De Messe is een wonderlijk mengsel van gewijde ernst en frivole charme. Vooral in de vocale soli schuift de componist van *De Barbier van Sevilla* ver op in de richting van zijn operamuziek. De sopraansolo *O salutaris* is daar een voorbeeld van. Op het deinende ritme van een wals wordt het reddend offer aangeropen. En in de altsolo van het daaropvolgende *Agnus Dei* zou een jubelende coloratuur niet misstaan.

Ook Rossini zelf beseftte maar al te goed hoe controversieel zijn Messe was. Aan het eind van het werk schrijft hij: 'Lieve heer, [...] is dit geestelijke of blasfemische muziek? Ik werd geboren voor komische opera, zoals U weet. Niet veel techniek, een beetje gevoel, dat is alles. Gezegend zijt Gij, en laat mij in het Paradijs.'

Met zijn 'niet veel techniek' is Rossini waarschijnlijk wel de rijkste componist uit de klassieke muziekwereld. Hij was nog geen veertig toen hij zich kon permitteren te stoppen met het componeren van opera's. Helemaal stil heeft hij daarna niet gezeten; de georkestreerde versie van de *Petite Messe Solennelle* die ik heb uitgekozen, bewijst dat.

Voor het grafelijk echtpaar Pillet-Will in Passy wilde Rossini in 1863 nog wel een mis schrijven. Die moest in de huiselijke kapel uitgevoerd kunnen worden en dus hield hij de bezetting klein. Boven het manuscript schreef hij: 'Twaalf zangers van de drie sekses, mannen, vrouwen en castraten, zijn voldoende voor uitvoering: dat is acht voor het koor, vier voor de soli, bij elkaar de twaalf cherubijnen.' Geen orkest, want de eerste versie had alleen de begeleiding van een harmonium en twee piano's nodig!

Twee jaar later orkestreerde hij – onder druk van anderen – de compositie. Zelf heeft hij daarvan overigens geen uitvoering kunnen horen. Dat hoefde voor hem ook niet; hij deed dit – zei hij – alleen om te voorkomen dat anderen het werk zouden orkestreren.

Het blijft steeds weer bij het luisteren een fenomeen: de lichtvoetige dansachtige instrumentele muziek als drager van de gewijde zang om ont-

ferming. Een compositie vol melodie en ritme. En wie de hele Messe beluistert, kan niet anders dan getuige zijn van een finale, een schitterend *Agnus Dei* voor contralto (Rossini's favoriete stem, de laagst denkbare vrouwenstem die heel zeldzaam voorkomt) die het werk tot een dramatisch einde brengt met knallende pianoslagen. Hoe heeft hij het kunnen schrijven?!